

Список використаних джерел:

1. Геєнко М.М. Земельна іпотека / М.М. Геєнко, А.В. Чупіс. – Суми: Видавництво «Довкілля», 2007. – 315 с.
 2. Макарчук В.С. Основи римського приватного права / В.С. Макарчук. – К.: Атака, 2000. – 176 с.
 3. Подопригора О.А. Речові права на чуже майно / О.А. Подопригора // Українське комерційне право. – 2004. – №. – С. 57-65.
 4. Подопригора О.А. Римське право / О.А. Подопригора, Є.О. Харитонов. – К.: Хрінком Інтер, 2006. – 512 с.
 5. Цивільний Кодекс України станом на 1.01.2013 року [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
- Рецензент – д.е.н., доцент Писаренко В.В.*

УДК: 633.1:338.439:330.342.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК

Фастівець Н.П., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

У статті поставлені питання розвитку та функціонування зернопродуктового підкомплексу в умовах ринкової економіки АПК України. Проаналізовані основні параметри та ефективність господарювання сільськогосподарських підприємств по виробництву.

The article questions the development and functioning zernoproduktovoho subcomplex in a market economy AIC of Ukraine. Analyzed the main parameters and performance management of agricultural enterprises producing.

Постановка проблеми. Продовольча безпека України посідає надзвичайно важливе місце в системі внутрішньої політики держави. Враховуючи різноманітні чинники внутрішнього та зовнішнього впливу, основа продовольчої безпеки формується на виробництві продовольчої сировини та необхідної харчової продукції. Таким чином, зернопродуктовий підкомплекс АПК України складає загальний базис продовольчого забезпечення населення країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвим вивченням ринку зерна займаються відомі українські науковці, зокрема В.І. Бойко, П.І. Гайдучий, М.Я. Дем'яненко, С.І. Дем'яненко, В.Я. Мессель-Васеляк, Б.Й. Пасхавер, П.Т. Саблук, Л.М. Худолій, О.М. Шпичак. Проте, варто зауважити, що не дивлячись на суттєвий внесок вітчизняної науки у вирішення теоретичних та практичних завдань сталого розвитку зернопродуктового підкомплексу, досліджуваний сектор аграрної економіки ще далекий від його потенційних можливостей. Підтвердженням цьому є невисокий рівень рентабельності, що пов'язано із низькою продуктивністю праці в галузях, не стабільною ціновою політикою на ринку, незадовільним станом наповнення та використання державних зернових резервів, періодичними адміністративними заборонами на експорт зерна тощо.

Постановка завдання. Вивчення зернопродуктового підкомплексу АПК України залишається актуальним на часі, оскільки широкий спектр пропозицій науковців і практиків ще не забезпечив певну сталість розвитку та функціонування такої важливої галузі аграрної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зернопродуктовий підкомплекс є провідним в агропромисловій сфері України й визначає зміст і характер більшості економічних процесів у цій сфері. В ньому виробляють понад чверть валової сільськогосподарської продукції, щорічно вирощують до 40 млн. т. зерна, зберігають та переробляють його понад 15 млн. т., виробляють до 3 млн. т. борошна, понад 300 тис. т. круп, понад 100 тис. т. макаронних виробів. Зернові займають більше половини усіх посівних площ аграрних культур, забезпечують значну частину доходів сільськогосподарських підприємств. Але, останніми роками спостерігається досить високий рівень товарності зерна, особливо у маловрожайні роки (табл. 1.)

Таблиця 1

Динаміка обсягів і цін реалізації продукції зернопродуктового підкомплексу, 1990-2011 рр.

Показники	Роки								
	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Валовий збір, тис. т	51009	24459	38016	34258	29295	53290	46028	39271	56747
Обсяги реалізації, млн. т	18499	10726	19458	17814	13965	24763	31686	23662	28609
Рівень товарності, %	36,3	43,9	51,2	52,0	47,7	46,5	68,8	60,3	50,4
Середньореалізаційна ціна 1 т, грн.	н/д	438,3	417,8	515,2	833,5	778,6	799,0	1120,9	13742
Рівень рентабельності, %	275,1	64,8	3,1	7,4	28,7	16,4	7,3	13,9	26,1

Джерело: розраховано за даними Державного комітету статистики України

Щодо цін реалізації зерна, потрібно зазначити, що вони суттєво коливаються через нестабільність кон'юнктури ринку, її залежність від природно-кліматичних умов, недосконалий ціновий механізм, відсутність державного регулювання, що приводить в свою чергу до різких змін реалізаційних цін на зернову продукцію всередині держави.

Спроба мінімізувати цей процес не дає відчутних результатів, основна проблема полягає в нестабільності та не прогнозованості державної політики. Система заставних державних закупок надавала б можливість окремим товаровиробникам притримати певний час зерно, щоб надалі продати його вигідніше, не реалізувалася повною мірою на практиці [1].

Через відсутність регулювання державою цінової політики зерновий ринок знаходиться постійно під владою зернотрейдерів, які значною мірою монополізували даний сегмент ринку, диктуючи свої умови та ціни на продукцію. Внаслідок того, що зростання реалізаційних цін за визначений період відбувалось повільнішими темпами порівняно із збільшенням повної собівартості, рівень рентабельності у 2005-2011 рр. знижується порівняно із 1990 – 2000 рр. Так, у 2007 році рівень рентабельності зернових культур становить 28,7%, а найнижчий рівень рентабельності – у 2005 році – 3,1%. На цінову політику значний вплив також здійснює структура каналів реалізації зернової продукції (табл. 2, рис. 1).

Структура каналу реалізації зернової продукції, 1990-2011 рр.

Показники	1990	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Переробним підприємствам, %	80,4	4,0	5,2	4,6	5,1	4,4	3,9	3,4	3,6
На ринку, %	3,2	34,8	10,0	9,9	8,7	7,9	6,6	7,1	4,9
Населенню, %	13,2	20,6	4,7	3,7	2,7	1,5	1,0	0,9	0,5
За іншими каналами, %	3,2	40,6	80,1	81,1	83,5	86,2	88,5	88,6	91,0

Джерело: розраховано за даними Державного комітету статистики України

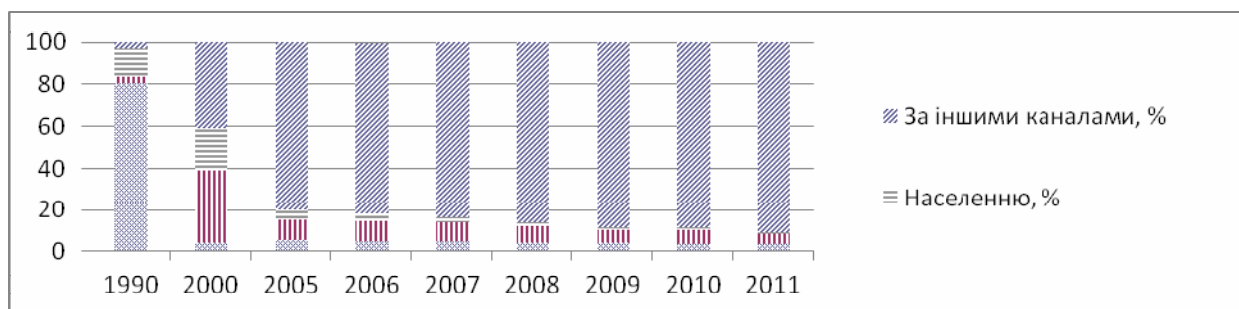

Рис. 1. Динаміка структури каналів ринку зерна в Україні, 1990-2011 рр.

Нині зернопродуктовий підкомплекс в основному працює на виробництво та продаж зерна, а не продуктів його переробки. Відповідно до даних балансу зерна в Україні на продовольчі цілі й промислову переробку у 2009-2011 рр. використовували 17,2 – 24,5 % загальних ресурсів зерна, а питома його вага поставленого на експорт перевищувала 50 % [4].

В основі державного регулювання ринку зерна та нарощення обсягів його переробки у межах країни на теперішньому етапі розвитку аграрного виробництва, має бути впроваджений принцип регулювання обсягів пропозицій відповідно до потреб суспільства із урахуванням експортних можливостей.

Однак, останнім часом розвиток зернопродуктового підкомплексу АПК України не відзначається стабільністю. Майже постійно виникають проблеми із завантаженням потужностей спеціалізованих підприємств, що займаються зберіганням і переробкою зерна, забезпеченням достатніх запасів продовольчого зерна, різкими коливаннями закупівельних цін тощо.

Надзвичайно актуальним на даний час залишається не проста трансформація відносин власності у сфері сільськогосподарського виробництва, системи заготівлі, зберігання та переробки зерна, перехід на ринкові відносини між учасниками підкомплексу [2]. Стабільне нарощування обсягів виробництва зерна вітчизняним АПК, зростання їх ефективності є запорукою економічної та соціальної стабільності держави. Але прикро, що на сьогодні ще не спостерігаємо постійних позитивних тенденцій щодо змін рентабельності сільськогосподарських підприємств (табл. 3).

Наведені дані (табл. 3.) підтверджують положення проте, що фінансові результати діяльності в зернопродуктовому підкомплексі мають суперечливий стрибкоподібний характер, що зумовлено питаннями:

- цінова політика на ринку зерна формується посередниками, оскільки виробники-аграрії не мають ефективного доступу до організованих каналів збуту, а держава не має ефективної політики регулювання;

Динаміка ефективності сільськогосподарських підприємств 2000-2011 р.

Показники	Роки							
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Фінансовий результат до оподаткування сільськогосподарських підприємств млн. грн.	1752,4	3702,4	2731,8	7624,2	6041,8	7996,6	17988,5	19790,1
Реєнтабельність операційної діяльності сільськогосподарських підприємств, %	-1,6	12,7	10,0	19,0	12,9	14,7	22,9	25,8

- витрати посередників, а частково й виробників покладаються на кінцевого споживача;

- значно більшу частину доходів отримує посередник, особливо у врожайні роки;

- характерний диспаритет цін, що формує стійку основу нееквівалентності міжгалузевого обміну [3].

Ефективність господарської діяльності в зернопродуктовому підкомплексі АПК України залежить, насамперед, від двох груп факторів.

До перших причин належать відповідні умови мікросередовища, в якому найбільш помітний вплив має культура землеробства. Природна родючість ґрунтів, на якій фактично утримується зернове господарство країни на протязі останніх двох десятиків років, поступово вичерпується. Гострий дефіцит сільськогосподарської техніки, зернонасіннесховищ, доступних та помірних за ціною кредитів, зростаюча невідповідність цін на промислову та сільськогосподарську продукцію, зумовлюють щорічні втрати врожаю і завдають збитків аграрним товаровиробникам.

По-друге, зернопродуктовий підкомплекс, як сектор економіки із надзвичайно високою господарською активністю, чутливо реагує на правові дисбаланси. Виходячи із його ключового значення у формуванні національної продовольчої безпеки, питання якісного законодавчого забезпечення господарської діяльності в АПК повинне розглядатися як стратегічне завдання соціально-економічного розвитку країни [3].

Глобальна економічна система сучасності перебуває у стані рецесії, що охопила фактично усі сфери економічного розвитку, але найбільш глибокі кризові прояви демонструє фінансова система, від якої напряду залежить прогресивний поступ аграрно-продовольчої галузі. Підставою для такого висновку щодо аграрної економіки України є те, що в наслідок входження в глобальні товарні ринки, національна економіка повною мірою підпадає під вплив зовнішніх тенденцій розвитку світової економіки та в першу чергу фінансової системи. Відповідним заручником даних процесів є й аграрно-продовольчий ринок, але у міру його зв'язків із світовим ринком необхідно враховувати можливі якісні зміни, у тому числі за рахунок фінансових проблем: ціноутворення, інвестування, кредитування, страхування тощо.

Висновки. Отже, для розв'язання фінансових проблем учасників ринку зерна необхідні: активізація експорту зернових, насамперед тих обсягів, які не можуть бути спожиті на внутрішньому ринку; масштабна закупівля зерна для створення достатніх його резервів на внутрішньому ринку, котра повинна здійснюватися за цінами, не нижчими за встановлений урядом рівень; кредитування підприємств, які бажають купувати зерно у вітчизняних виробників; підвищення ролі Аграрного фонду у формуванні внутрішнього ринку зерна через виділення йому достатніх обсягів коштів на здійснення фінансових інтервенцій; максимальне нагромадження можливих запасів зерна на майбутнє, що сприятиме стабілізації цін як в урожайний, так і неврожайний роки; розвиток біржової торгівлі як індикатора ціноутворення; реалізація проектів створення сільськогосподарськими товаровиробниками мережі кооперативних елеваторів, включаючи торгіві, за участю зернотрейдерів і держави на засадах асоційованого членства; постійне вдосконалення нормативно-правової бази розвитку зернопродуктового підкомплексу і регулювання ринку зерна.

Список використаних джерел:

1. Лишенко М.О. Про державне регулювання цінових відносин між виробниками зерна та покупцями // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2006. -№8. – С.203-206.
2. Розвиток зернового виробництва та його адаптивної інтенсифікації в умовах ринку / І.В. Дергач, аспірант, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»[Науковий керівник – П.Т. Саблук, академік УААН, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України].
3. Фінансові проблеми розвитку ринку зерна в Україні / Р.П. Саблук, О.Г. Шинкуляк // Економіка АПК. – 2008. - № 12. – С. 69 – 75.
- 4.Кореспондент. net Режим доступу до журн. <http://korrespondent.net/business/economics/1521897-ukraina-zajmet-sedmoe-mesto-v-mire-po-obemu-eksporta-zerna-agrarii>

Рецензент – д.е.н., доцент Писаренко В.В.

УДК 339.138: 658.71

**ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ ЗАКУПІВЕЛЬ
В СИСТЕМІ АГРОПОСТАЧАННЯ**

***Хурдей В.Д., к.е.н., доцент; Грубіч Н.К., ст. викладач
Полтавська державна аграрна академія***

Розглянуто особливості маркетингу закупівель, типологія маркетингу закупівель, методи, процеси і дії суб'єктів маркетингу закупівель в системі агропостачання.

Considered are the peculiarities of the marketing of procurement, the typology of marketing, procurement methods, processes and actions of the subjects of the marketing procurement in the system of agricultural supplies.

Постановка проблеми. Забезпечення підприємства сировиною, матеріалами і комплектуючими виробами, основним устаткуванням і допоміжним обладнанням, своєчасна їх закупівля в необхідному асортименті, кількості і високої якості впливає на кінцеві результати діяльності підприємства. Особливо цей вплив відчувається в умовах ринку, коли кінцеві результати діяль-